

trar l'evidència de l'etimologia. «Que-m sembla tenien entr' ells molt gran cisme, / que-ls uns ab los altres, fent contres y proves, / ab molt gran *desodi* venien a noves ---» o sigui 'disputaven acaloradament i amb gran confusió' en la *Brama dels Llauradors de l'Horta de València*, on Fenollar i Gaçull (obres en els anys compresos entre 1495 i 1510) pinten el llenguatge popular de la gent de l'Horta. Però no devia ser creació recent ni inòida en altres bandes del territori, car ja degué ser coneguda de L. d'Aversó, que la inclou en els rims del seu *Torcimany* (c. 1390): ell sol representar la -z- occitana=-d- llatina (o *é*, etc.), amb el dígraf -sh- (*rashi*, *arrashi*, *afishi*, *enfoshi*, etc.), i per tant grafia *oshi* en lloc de l'oc. ant. *ozi*, cat. ant. *oi*, ll. *odium*, i inclou tant *oshi* com *desoshi* entre les rimes en -*ozi* (§ 1064.4).

Més tard, en altres segles, trobem ja *desori*, però amb el sentit de 'discòrdia, avalot, rebombori', en el Pseudo-Boades compost per Roig i Jalpí c. 1673: «males persones e legoters havien més gran *desori* e mala voluntat entre 'l comte En Ramon Berenguer de Barcelona e l dessús dit Guillem Ramon» (*Feyts d'Armes*, 234), on és manifest encara el significat bàsic de 'odi', si bé tirant cap a 'discòrdia'; i en un altre passatge ja ha arribat a 'avalots, aldarulls, bullanques': «March Cató --- qui per pacificar e subjugar bé aquesta part de Spanya hon eren los *desoris*, destruí molts pobles e faé baxar als plans als naturals» (id. 17). En el S. XIX el mot ha quedat estabilitzat amb el sentit de 'desconcert, situació confusa, rebombori'; vegeu l'ex. que cito s. v. *ESTRASSA* del Baró de Maldà. «En casa la viuda hi ha un altre *desori*: lo nuvi al sentir lo xivarri que endressen al seu casament, vol baixar al carrer, y empaytar a garrotades a tothom», Em Vilanova (*Del meu tros*, 32); «ahir hi va haver en aquesta casa, durant l'estiu més trista que un convent, un ver *desori*», Noller (*La Pap.*, 111); «entremig dels bruels i del *desori* / --- cridant a la gentada: / —Que sigui aquest el nostre purgatori», PCorominés (*Silèn*, O. C., 9b11).

La formació és clara. Es tracta d'un dels coneguts intensius de tipus popular, que agreugen un sentit ja negatiu per si, afegint-li en forma superabundant, el prefix *des-*: *desenemic*=*enemic*; *desoblit*=*oblit*, amb *desoblidar-se*; *desinquet* o *desinquiet* amb *desinquietud* per *inquietud*; altrament els casos s'acumulen en el llenguatge vulgar (coneguts els uns per altres fonts, d'altres veg. en *AlcM*): *desevitar*, *desdividir*, *descancel·lar*, *desabandonar*, *desafugir*, *desconcatat*, *desconseguir*, *desperentar* i el clàssic *desonir* o *desaunir* en lloc d'oc. ant. *auir*, fr. *honnir* 'deshonrar' (innovacions com *desincusa*, *desficaci*, *desnegar* hi tenen també alguna relació).

Però la seqüència *d-d-* era entrebancadora per a la pronunciació d'aqueixa gent popular que donà vida al mot, d'on havia de venir una dissimilació com la que convertí el ll. *MEDI-DIES* EN *MERIDIES*, i vulgarment *CUSTODEM* EN *CUSTOREM*, *CUSTODIA* > *CUSTORIA*,² o *mentida* en el cast. *mentira*. A Menorca la dissimilació donà resultat un poc diferent: men. *desòlit* «des-

orde, confusió, desconhort, angoixa» (Camps i Merc., *B DLC* VIII, 240). És clar que hi contribuïren contaminacions i influències sufixals: la de *desolar* a Menorca, la de *desorde* en la forma predominant, i per tot, i sobretot, la del sufix popular -*ori*, que sovint s'aplica a mots d'aquest compartiment semàntic i social: *rebombori* 'bullanga', *atzigori* 'saragata', *cridòria*, *casori*, *bodori*, etc.

DERIV.: *Desoriat*.

¹ Inútil, doncs, torbar-se gaire a refutar-les. Montoliu (*BDC* III, 63) pretén, amb absurda fonètica, que ve de *desordre* a través d'un fantàstic **desodri*. MLWagner, *ZRPb*. LXIII, 524-6, que és una variant de *desvari*, a base del supòsit absolutament gratuït que «qualsevol a, tònica (!) o no, pot convertir-se en o sota una influència labial» (ço que pretén recolzar en un poti-poti de mots heterogenis, explicacions errades i etimologies falses sense cap relació amb això: *oubi*, *coç*, *pòvil*, *obirar*, *aboltir*, *amotat*, que creu derivat de *mata*, quan ho és de *mota*); *desveri* variant balear de *desvari*, s'acosta a *desori* pel sentit però en resta lluny i no és més que una vaga coincidència. Moll, *Supl.* al *REW*, § 1203, dubta esmaperdut i en l'*AlcM* reprèn alguns dels errors de Wagner. —² Tots els infants de Barcelona parlàvem de la *Custòria* de la professó de Corpus (c. 1910); al. *küster*; mossàr. *kustòria* > *Castuera*, *Costurera* (E. T. C. II, 232).

Desorientar, V. *orient* *Desossar*, V. *os* *Desovar*, V. *ou* *Desoxidar*, *desoxigenar*, V. *oxigen* *Despacientar*, V. *patir* *Despagament*, *despagat*, V. *pagar* *Despallar*, *despallussar*, V. *palla* *Despalmar*, V. *espalmar* (*PALMA*, cf. *esperma*) *Despampar*, *despampolar*, V. *pàmpol* *Despanyar*, V. *pany* *Desparar*, V. *parar* *Desparèixer*, V. *parer* *Desparençar*, V. *parer* *Desparentar*, per *desperentar*=fr. *dépérir* *PERIRE* 'sucumbir' *Despargar*, V. *espargar* *Despariar*, *desparionar*, V. *parell* (*PAR*) *Desparriagar*, probablement encreuament de *esbarriar* (aran. *esbarricà*) amb *desperdigar* cast.; amb *esbarriar* va també d'*esparriot* (que *AlcM* em sembla escriure a tort *desparriot*, que no lliga amb el femení) *Desparsat*: encreuament de *dispersat* amb *espars* *Despartir*, V. *part* *Despatx*, *despatxar*, V. *impedir* *Despau*, V. *espai* *Despear-se*, *despeat*, V. *peu* *Despectiu*, V. *despit*

DESPEDIR-SE, *DESPEDIDA*, 'comiat', mots manllevats del castellà si bé ja antics i bastant arrelats en la llengua; en castellà són derivats de *pedir* amb el sentit originari de 'demanar llicència per anar-se'n'; veg. *DCEC* (II, 154). □ 1.ª *doc.*: S. XVII, i ja amb algun rar cas c. 1500.

Molt deficient l'article d'*AlcM*, que confon el mot amb el llatínisme *expedir* (escrit algun cop *despedir*), amb el qual no té res a veure per l'origen ni pel significat. El castellanisme és indiscutible, si bé cal reconèixer que no és fàcil de desarrelar. En el S. XIX l'usaren en el Principat i a les Illes fins autors de llenguatge tradicional i bastant pur, com Verdaguer (ja